

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Αριθμός Γνωμοδοτήσεως 687/91

ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Συνεδρίαση . . 4 . . Νοεμβρίου 1991

Σύνθεση

Πρόεδρος/Εύων Αντιπρόεδρος Σ. Κωσταρόπουλος.

Αντιπρόεδρο:

Νομικοί Σύμβουλοι: Α. Παπαντωνόπουλος, Μ. Βεκής, Α. Κομισσόπουλος,
Α. Βουδούρης, Χ. Φραγκούλης, Δ. Γριμάνης.

Πάρεδροι (γνώμες χωρίς ψήφο): Ε. Παπαϊσιδώρου, Ν. Κανιούρας.

Εισηγητής: Ο Νομικός Σύμβουλος Μιχ. Βεκής.

Αριθμ. Ερωτήματος: Φ. 8747/9883/5-7-91 Υπουργείου Εσωτερικών - Δ/νση Αστικής
και Δημοτικής Κατάστασης - Τμήμα Μητρώων και Ληξιαρχείων.

Περίληψη ερωτήματος: 'Αν είναι επιτρεπτή η καταχώριση στο περιθώριο ληξιαρχικής
πράξεως γεννήσεως μεταβολής του θρησκειύματος από Χριστιανός
Ορθόδοξος σε Βουδιστή, βάσει βεβαίωσεως θρησκευτικής αρχής
εξωτερικού (Ηνωμένου Βασιλείου) των Βουδιστών.

No 2

Επί του ανωτέρω ερωτήματος το Νομικό Συμβούλιο εγνωμοδότησε ως εξής:

I.- Κατά το άρθρο 13 παρ. 1 του Συντάγματος "Η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης είναι απαραβίαστη. Η απόλαυση των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων δεν εξαρτάται από τις θρησκευτικές πεποιθήσεις καθενός". Κατά δε την παρ. 2 του ιδίου άρθρου "Κάθε γνωστή θρησκεία είναι ελεύθερη και τα σχετικά με τη λατρεία της τελούνται ανεμπόδιστα υπό την προστασία των νόμων. Η άσκηση της λατρείας δεν επιτρέπεται να προσβάλλει τη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη. Ο προσηλυτισμός απαγορεύεται

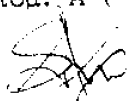
II.- Με τις διατάξεις αυτές (πρβλ.ομοίως και τα άρθρα 18 της Οικουμενικής Διακηρύξεως των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και 9 της Συμβάσεως της Ρώμης) κατοχυρώνεται και προστατεύεται η θρησκευτική ελευθερία. Και εή δια μέν της παρ. 1 του άρθρου 13 του Συντάγματος κατοχυρώνεται η ελευθερία της θρησκευτικής συνειδήσεως, δηλαδή το ενδιάθετο φρόνημα του ανθρώπου σχετικά με τη φυσική ή μεταφυσική θεώρηση του κόσμου, σε αναφορά ιδίως με το "θείο". Δια δε της παρ. 2 του ιδίου άρθρου κατοχυρώνεται η ελευθερία της λατρείας, δηλαδή η εξωτερίκευση της πίστεως και των θρησκευτικών συναισθημάτων, με εξωτερικές ενέργειες και εκδηλώσεις, είτε ατομικά είτε ομαδικά είτε ιδιωτικά είτε δημόσια. Υπό την τελευταία αυτή μορφή (της ελευθερίας της λατρείας) η θρησκευτική ελευθερία εξαρτάται από ορισμένες προϋποθέσεις, οι οποίες είναι α) ότι πρόκειται για "γνωστή θρησκεία", δηλ. θρησκεία που έχει φανερές δοξασίες και φανερή λατρεία β) ότι η άσκηση της λατρείας δεν προσβάλλει τη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη και γ) ότι η λατρεία δεν ασκείται με σκοπό τον προσηλυτισμό.

III.- Η ελευθερία της θρησκευτικής συνειδήσεως, που καθιερώνεται από την παρ. 1 του άρθρου 13 του Συντάγματος, δεν είναι απλώς ελευθερία γνώμης, αλλά ευρύτερο δικαίωμα που απαρτίζεται από τα εξής επί μέρους δικαιώματα του ατόμου: α) Το δικαίωμα να πρεσβεύει οποιαδήποτε θρησκεία - ή

δόγμα ή αίρεση ορισμένης θρησκείας - θέλει ή να μὴν ανήκει σε καμία θρησκεία, δηλαδή να είναι άθρησκος ή ακόμη και άθεος. β) Το δικαίωμα να μεταβάλλει και μάλιστα κατ'επανάληψη θρήσκευμα ή να αποβάλλει απλώς τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις. γ) Το δικαίωμα να εκδηλώνει, αλλά και αντίστροφα να μην αποκαλύπτει, τις θρησκευτικές ή άθρησκοες ή άθεες πεποιθήσεις του. δ) Το δικαίωμα να μην υφίσταται καμία δυσμενή συνέπεια για τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις ή για την έλλειψη ορισμένων θρησκευτικών πεποιθήσεων. ε) Το δικαίωμα να ασκεί όλα τα ατομικά του δικαιώματα για να διαδίδει τις σχετικές με τη θρησκεία πεποιθήσεις του, καθώς και το δικαίωμα να μην επηρεάζεται από άλλες θρησκευτικές πεποιθήσεις (πρβλ. Άρ.Μάνεση Ατομικές Ελευθερίες (1979) σελ. 251 - 252, Άν. Μαρίνου Η θρησκευτική Ελευθερία (1972) σελ. 102 επ., Σβώλου - Βλάχου Το Σύνταγμα της Ελλάδος (1954) σελ. 67 επ., Άν. Χριστοφιλοπούλου Εγκλ. Δικ.Τεύχ. Α (1952) σελ. 73 επ.).

IV.- Όσον αφορά ειδικότερα την μεταβολή του θρησκείματος Ορθοδόξου Χριστιανού, πρέπει να σημειωθούν τα εξής. Εκείνος που με έγκυρο βάπτισμα έγινε μέλος της Εκκλησίας διατηρεί μεν από δογματικής απόψεως στο διηνεκές την ιδιότητα αυτή, υπό την έννοια ότι οιονδήποτε αμάρτημα και άν διαπράξει και οσονδήποτε άν θρησκευτικές ή αθειστικές του πεποιθήσεις τον απομακρύνουν μετά ταύτα ψυχικώς από την Ορθόδοξη Εκκλησία, εάν αργότερα ειλικρινά μετανοήσει, δεν θα στερηθεί της απολαύσεως των δωρεών της θείας Χάριτος, χωρίς να απαιτείται - αλλά και χωρίς να επιτρέπεται - η επανάληψη του βαπτίσματος. Πλήν, από απόψεως Εκκλησιαστικού Δικαίου, η εκουσία απομάκρυνση (έξοδος) από της Εκκλησίας, ήτοι η μεταβολή θρησκείματος, είναι πάντοτε δυνατή, ως προϊόν τής και συνταγματικώς κατοχυρωμένης ελευθερίας της θρησκευτικής συνειδήσεως, συνεπαγομένη την διακοπή του μετά της Εκκλησίας νομικού δεσμού (πρβλ. Άν.Χριστοφιλοπούλου Εγκλ. Δικ. Τεύχ. Β' (1954) σελ 23 - 24, Σβώλου - Βλάχου το Σύνταγμα της Ελλάδος τόμ. Α' (1954) σελ. 68 σημ.90).

V.- Η ως άνω εικουσία απομάκρυνση από της Εκκλησίας δύναται να γίνει α) δια της τυπικής και πανηγυρικής εισδοχής του τέως ορθόδοξου σε άλλη χριστιανική (αλλά μή ορθόδοξη) ή θρησκευτική κοινότητα, σύμφωνα με το ισχύον σε κάθε μία από αυτές δίκαιο και τυπικό β) δια της ρητής δηλώσεως προς την ορθόδοξη εκκλησία περί αποχωρήσεως απ' αυτής και αποδοχής άλλου θρησκείματος ή δόγματος ή της αθρησκείας ή αθεΐας γ) δια της καθόλου συμπεριφοράς, όταν δι' αυτής μαρτυρείται, ειλικρινής, σοβαρή και συνεπής ψυχική απομάκρυνση από την ορθόδοξη πίστη και Εκκλησία, όπως π.χ. δια ρητής δηλώσεως προς άλλες μη εκκλησιαστικές αρχές, του ως άνω υπό στοιχ. β' περιεχομένου. Προϋποθέτει δε βουλευτική ικανότητα του προσώπου, η οποία δεν συμπίπτει κατ' ανάγκην με την ικανότητα προς δικαιοπραξία του Αστικού Κώδικα, διότι η μεταβολή θρησκείματος δεν αποτελεί δικαιοπραξία. Απαιτείται, δηλαδή, ηλικία οπωσδήποτε ώριμη, άν και άνευ ακριβεστερου προσδιορισμού, που να μαρτυρεί, λαμβανομένης υπόψη και της εν γένει πνευματικής αναπτύξεως του συγκεκριμένου ατόμου, ότι τούτο έχει επίγνωση της σοβαρότητας της πράξεώς του, και δήλωση βουλήσεως, απαλλαγμένη από οποιαδήποτε βία ή ψυχική νόσο ή άλλη διαταραχή των πνευματικών του δυνάμεων, που να καλύπει την συνείδηση τωνπρατομένων (πρβλ. Άν. Χριστοφιλοπούλου Εκκλ.Δικ. Τεύχ. Β' (1954) σελ. 15 και 25).

VI.- Εξάλλου, κατά το άρθρο 14 του Ν. 344/1976 "Περί ληξιαρχικών πράξεων" μεταβολές που επέρχονται στην κατάσταση του φυσικού προσώπου μετά την σύναξη των ληξιαρχικών πράξεων, ένεκα νομιμοποιήσεως, αναγνώρισεως, αποκηρύξεως, αμφισβητήσεως της πατρότητας, υιοθεσίας τέκνου και λύσεως υιοθεσίας, διαζυγίου, ακυρώσεως γάμου, προσθήκης ή μεταβολής ονόματος, επωνύμου, ιθαγενείας ή θρησκείματος, καταχωρίζονται στο περιθώριο της οικείας ληξιαρχικής πράξεως, κατόπιν δηλώσεως του προς τούτο υποχρέου, που είναι ο δι' αυτήσεως ή άλλης πράξεώς του προκαλέσας την μεταβολή, ως και εκείνος του οποίου μετεβλήθη η αστική κατάσταση, εντός μηνός από τότε που έλαβαν χώραν. Ενώ και βραδύτερη δήλωση είναι δυνατή, συνεπάγεται

όμως τις ποινές που προβλέπονται στο άρθρο 49 του ως άνω νόμου.

VII.- Κατά δε το άρθρο 20 του Π.Δ. 850/1976 "Περί λεπτομερειών εφαρμογής του Νομ. 344/1976 περί ληξιαρχικών πράξεων" για την καταχώριση των ως άνω κατά το άρθρο 14 του Ν. 344/1976 μεταβολών στο περιθώριο ληξιαρχικής πράξεως, ο υπόχρεος προς δήλωση υποβάλλει αίτηση στον ληξίαρχο "προσάγων επίσημον αντίγραφο του τίτλου, επί του οποίου στηρίζεται η αίτηση, προσέτι δε, προκειμένου περί δικαστικής απόφασεως, και τα έγγραφα εκ των οποίων βεβαιούται ότι σίτη κατέστη τελεσίδικος ή αμετάκλητος, εφόσον κατά νόμον απαιτείται τοιαύτη". Τοιούτος "τίτλος" προκειμένου περί μεταβολής του θρησκειώματος, για την οποία δεν απαιτείται δικαστική απόφαση, μπορεί να είναι οποιοδήποτε επίσημο έγγραφο εκ του οποίου αποδεικνύεται η εν λόγω μεταβολή, όπως είναι ιδίως προκειμένου περί μεταβολής του θρησκειώματος Ορθοδόξου Χριστιανού τα τυχόν έγγραφα στοιχεία ή δηλώσεις που αναφέρονται ανωτέρω (βλ. παρ. V) ή υπεύθυνη δήλωση του ενδιαφερομένου, του άρθρου 8 του Ν. 1599/1986, αναλόγου περιεχομένου. Η δήλωση δε αυτή μπορεί να ζητηθεί υπό του ληξιάρχου και συμπληρωματικώς προς τα ανωτέρω έγγραφα, όταν από αυτά δεν προκύπτουν, κατά την κρίση του, όλα τα απαιτούμενα στοιχεία, όπως είναι ιδίως οι προϋποθέσεις της εγκύρου δηλώσεως της βουλήσεως (μή άσκηση ψυχολογικής ή άλλης βίας κ.λ.π.).

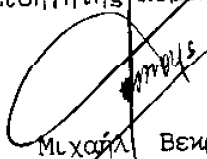
VIII.- Εν προκειμένω, κατά το διδόμενον υπό του ερωτήματος πραγματικών, δι' αιτήσεως προς τον ληξίαρχον Αθηνών ζητείται υπό της ιδίας την ενδιαφερομένης Μαρίας Παύλου, η οποία γεννήθηκε στην Αθήνα την 22.7.1937 και στην ληξιαρχική πράξη γεννήσεως φέρεται ως Χριστιανή Ορθόδοξη, να καταχωρισθεί στο περιθώριο της εν λόγω ληξιαρχικής πράξεως μεταβολή του θρησκειώματός της σε Βουδιστή. Υποβάλλεται δε, ως δικαιολογητικό, σε ειύσημη μετάφραση του Υπουργείου Εξωτερικών, η από 15.5.1991 βεβαίωση θρησκευτικής αρχής εξωτερικού (Ηνωμένου Βασιλείου) των Βουδιστών, δια

εις οποίας βεβαιούται, ότι η ανωτέρω προσεχώρησε στον Βουδισμό την 29.9.1974. Το έγγραφο αυτό αποτελεί κατά τα ανωτέρω έγγραφο αποδεικτικό της εκουσίας αποχωρήσεώς της από την ορθόδοξη Εκκλησία και προσχωρήσεως στον Βουδισμό (της περιπτώσεως α' ή άλλως της περιπτώσεως γ' της ανωτέρω παρ. V), ήτοι μεταβολής του θρησκευματος, και επομένως, μπορεί βάσει του εν λόγω εγγράφου, να γίνει η σχετική σημείωση στο περιθώριο της ληξιαρχικής πράξεως. Δύνεται όμως ο ληξίαρχος, κατά την κρίση του, να ζητήσει συμπληρωματικώς και υπεύθυνη δήλωση της ενδιαφερομένης του άρθρου 8 του Ν. 1599/1986, ότι στην ως άνω απόφασή της ήχθη με ελεύθερη την βούληση και χωρίς την άσκηση οιασδήποτε ψυχολογικής ή άλλης πιέσεως.-

Ο Εισηγητής Νομικός Σύμβουλος

Μιχαήλ Βεκρής

Β.

11/11/1991
Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Ν.Σ.Κ.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΩΣΤΑΡΟΠΟΥΛΟΣ